

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Ярова Ліліана Вікторівна ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	383
Калашнікова Людмила Володимирівна СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ ЩОДО УБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	385
Яковлева Лілія Іванівна ФІЛОСОФСЬКИЙ ДИСКУРС ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ІСТИНА, ІДЕНТИЧНІСТЬ, ІНТЕЛЕКТУАЛИ.....	388
Яценко Микола Анатолійович СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА ВІРТУАЛЬНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ МОЛОДІ.....	391
Каретна Ольга Олександрівна ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	395
Прохоренко Євгенія Яківна ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ДЕВІАЦІЙ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	398
Дмитрієв Вадим Вадимович ВПЛИВ «МЕДІАТИЗОВАНОЇ РЕАЛЬНОСТІ» НА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ.....	401

СЕКЦІЯ 20. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСОБИСТОСТІ ТА СОЦІУМУ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

Цільмак Олена Миколаївна РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ПСИХОЛОГІВ.....	404
Ульянов Вадим Олексійович ХРОНІЧНИЙ СТРЕС В ФЕНОТИПІЧНІЙ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНЕТИЧНИХ НАСЛІДКІВ ТРИВАЛОГО ВПЛИВУ ІОНІЗУЮЧОЇ РАДІАЦІЇ.....	406
Бакурідзе Ніна Григорівна НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСІБ З ЛЕГКОЮ ЧЕРЕПНО-МОЗКОВОЮ ТРАВМОЮ ТА ВИБУХОВИМИ УШКОДЖЕННЯМИ ОКА У ВІДДАЛЕНОМУ ПЕРІОДІ.....	410
Герашенко Олександр Сергійович КІБЕРСОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ ПСИХОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ.....	412
Гурін Руслан Сергійович ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....	415
Джежик Ольга Володимирівна ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА ЯК ОСНОВНА ОРГАНІЗАЦІЙНА ФОРМА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ В ПРАВОЗАСТОСОВЧІЙ ГАЛУЗІ.....	417
Корнута Людмила Михайлівна ПСИХОЛОГІЯ КОМАНДНОЇ РОБОТИ В ПЕРІОД КРИЗИ.....	420
Лісовенко Анна Федорівна ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА КРИЗУ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	422
Павзюк Анатолій Анатолійович ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ СТІЙКОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО ЛІДЕРСТВА У КРИЗОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	426
Репнова Тетяна Петрівна ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА У ПОДОЛАННІ РИГІДНОСТІ МИСЛЕННЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	428
Самара Ольга Євгенівна ВПЛИВ ПОРУШЕНЬ СЕКСУАЛЬНОЇ СФЕРИ НА ЗРОСТАННЯ СУЇЦИДАЛЬНИХ НАСТРОЇВ У КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	430

Корнута Людмила Михайлівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри психології, кандидат юридичних наук, доцент*

ПСИХОЛОГІЯ КОМАНДНОЇ РОБОТИ В ПЕРІОД КРИЗИ

В сучасному світі, що характеризується нестабільністю, кризами різного характеру – економічними, політичними, соціальними чи екологічними – важливість командної роботи в умовах стресу та невизначеності значно зросла. Психологія командної роботи в період кризи стає предметом підвищеної уваги через такі причини: криза як виклик командній ефективності; підтримка ментального здоров'я членів команди; роль лідерства; практичне значення для освіти, економіки та бізнесу. Крім того, сучасний світ характеризується частими кризовими ситуаціями, які впливають на всі сфери життя, включаючи організаційну діяльність. У таких умовах ефективність командної роботи стає критично важливою для досягнення спільних цілей та забезпечення стійкості організацій. Психологічні аспекти командної взаємодії в період кризи потребують глибокого аналізу для розробки ефективних стратегій управління та підтримки команд [2, с. 252].

Командна робота в умовах кризи характеризується підвищеним рівнем стресу, невизначеності та необхідністю швидкого прийняття рішень. Згідно з дослідженнями, котрі у свій час були проведені Інститутом соціальної та політичної психології [3], стресові фактори можуть як негативно впливати на командну динаміку, так і стимулювати розвиток адаптивних механізмів. Психологічна безпека в команді, визначена як відчуття довіри та підтримки серед учасників, є ключовим фактором збереження ефективності в умовах кризи.

У кризових умовах суттєво змінюються як внутрішні, так і зовнішні психологічні процеси, що впливають на функціонування команди. Психологія командної роботи у таких ситуаціях набуває особливого характеру через різке зростання емоційного напруження, дефіцит часу для прийняття рішень та необхідність швидкої адаптації до змін. На цьому фоні активізуються не лише індивідуальні психологічні механізми, але й колективні патерни взаємодії.

Однією з ключових психологічних особливостей є загострення впливу емоційного стану учасників команди на ефективність спільної діяльності. Зростає ймовірність виникнення тривоги, страху, невпевненості у власних діях, що може транслюватися на рівень міжособистісної комунікації. У таких умовах порушення зворотного зв'язку, зниження відкритості в спілкуванні та емоційне закриття окремих членів команди знижують згуртованість колективу. Криза активізує потребу у відчутті безпеки й підтримки [1, с. 79]. Це актуалізує значення довіри між учасниками команди як психологічного ресурсу. Довіра дає змогу знижувати напругу, приймати колективні рішення навіть в умовах обмеженого часу, ефективно делегувати відповідальність та підтримувати позитивну динаміку команди. Порушення ж довіри веде до конфліктів, ізоляції окремих учасників та дезорганізації процесів.

Висока емоційна залученість і швидкоплинність подій у кризовий період стимулюють мобілізацію когнітивних ресурсів: зростає значення інтуїтивного мислення, здатності до гнучкості, переключення уваги та швидкого аналізу ситуації. При цьому загроза виснаження психофізіологічних ресурсів команди є високою, особливо в умовах затяжної або повторної кризи. Поведінка учасників команди нерідко відзначається поляризацією: хтось бере на себе надмірну відповідальність, інші – пасивізуються або демонструють відмову від участі в процесах. У таких випадках особливої ваги набуває неформальна підтримка, а також вміння лідера регулювати емоційний клімат.

Окремої уваги заслуговує явище психологічної адаптації до кризового середовища, яке проявляється як на рівні індивідуального coping-поведінки, так і в формуванні нових моделей взаємодії всередині команди [4]. Ефективні команди розвивають здатність швидко реорганізовувати свою структуру, оптимізувати внутрішні процеси та зберігати функціональність навіть за умов високої невизначеності.

Отже, підсумовуючи варто зазначити, що психологія командної роботи в кризі характеризується зростанням значущості емоційних та комунікативних процесів, підвищенням попиту на підтримку, довіру та гнучкість. Водночас відбувається глибоке переосмислення ролей, норм і стратегій взаємодії, що дозволяє командам або досягти нового рівня розвитку, або, у разі неефективного управління, зазнати дезорганізації. Також, у ситуації високої невизначеності й тиску проявляється потреба в гнучких моделях мислення, швидкому прийнятті рішень та адаптивних стратегіях. Роль лідера значно посилюється – він виступає як джерело стабільності, модератор емоційного клімату і рушійна сила реорганізації. Нарешті, у кризі команда або адаптується й розвивається, формуючи нові ефективні форми співпраці, або ж втрачає функціональність через конфлікти, емоційне вигорання та дезорієнтацію. Тому вивчення й практичне застосування знань про психологічні особливості команд у кризі має не лише теоретичну, а й велике прикладне значення.

Список використаних джерел:

1. Корнута Л. М. Створення психологічної безпеки в команді : роль лідера. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень* : у 2 т. : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Видавництво «Юридика», Т. 1, 2023. С. 252–254.
2. Лозинська Н. Психоемоційні та психосоматичні стани в умовах переживання стресових подій. *Діяльність психолога в умовах війни* : зб. тез Міжнар. студ. конф., 23–24 березня 2023 р. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2023. С. 78–80. URL: https://lpnu.ua/sites/default/files/2022/pages/21484/zbirnik-tez-konferencii_0.pdf
3. Офіційний сайт Національної академії педагогічних наук України. URL: https://naps.gov.ua/ua/structure/institutions/polit_psychology/

4. Collis A. The Power Of A Teamwork Culture: Maximizing Your Strengths. *Forbes*. 2023. URL: <https://surl.li/tdrhshj>

Ключові слова: командна робота, психологія управління, кризова робота, психологічна підтримка, стрес, емоційний інтелект.

Keywords: teamwork, management psychology, crisis work, psychological support, stress, emotional intelligence.

Лісовенко Анна Федорівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри психології, кандидат психологічних наук, доцент*

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА КРИЗУ ІДЕНТИЧНОСТІ

Сучасне цифрове середовище, зокрема соціальні мережі, онлайн-спільноти та віртуальні простори, стає ключовим чинником у формуванні ідентичності особистості. Однак надмірна цифрова присутність може спричиняти кризу ідентичності [6] – стан, коли людина відчуває розмитість самоусвідомлення, втрату ціннісних орієнтирів і труднощі у самоідентифікації.

У цифрову епоху цей феномен набуває нових форм через: 1) фрагментацію онлайн-ідентичностей (багатопротильність у соцмережах); 2) алгоритмічну маніпуляцію (персоналізований контент формує спотворене самосприйняття); 3) віртуальне віддзеркалення (залежність самооцінки від кількості лайків, коментарів).

Дослідження показують, що 62% користувачів соцмереж відчують труднощі у визначенні «реального Я» через постійну необхідність адаптуватися до різних цифрових масок. Постійне перебування у віртуальному просторі сприяє фрагментації особистості, породжуючи внутрішні конфлікти та дезорієнтацію [12, с. 45].

Криза ідентичності вперше була розглянута в теорії Еріка Еріксона (1968). Вчений визначав ідентичність як результат інтеграції досвіду, цінностей і соціальних ролей. Згідно Еріксону, криза виникає, коли людина не може досягти стабільного самовизначення [6]. У цифровому середовищі цей процес ускладнюється через: гіперстимуляцію різними версіями себе (професійний LinkedIn, розважальний TikTok); швидкі зміни соціальних норм (тренди і нові стандарти поведінки).

Крім того, важливою є концепція «розподіленої ідентичності» [12]. Шеррі Теркл доводить, що цифрове середовище сприяє створенню множинних «Я», які часто суперечать одне одному. Наприклад: конфлікт між реальною і віртуальною ідентичністю (людина веде агресивні дискусії онлайн, але сором'язлива в житті); ефект «порожнього профілю» (онлайн-образ не відповідає внутрішнім переконанням).

Однією з ключових проблем є формування «диджитального альтер его» – онлайн-образу, який часто суперечить реальній ідентичності. Соціальні мережі,